

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ศึกษา รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการจัดรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ๒) ศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ ๓) นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม

การวิจัยครั้งนี้มีประชากร (Population) ๔ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ ๑ ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ตรงและเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน ๒๐ รูป/คน กลุ่มที่ ๒ ผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใน ๗ จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ๓๔๗ คน กลุ่มที่ ๓ ผู้เชี่ยวชาญเดลฟาย (Delphi) ที่มีประสบการณ์ตรงและเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน ๒๑ รูป/คน และกลุ่มที่ ๔ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม จำนวน ๒๑ รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ๑) แบบสอบถาม (Questionnaires) ๒) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ซึ่งครอบคลุมใน ๔ ประเด็น คือ ๑) สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการจัดรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ๒) หลักการบริหารจัดการ และหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับการจัดรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม ๓) การนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม ที่มีองค์ประกอบพื้นฐาน หลักพุทธธรรม และการบริหารจัดการที่สัมพันธ์กัน และ ๔) การนำรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมที่มีองค์ประกอบพื้นฐาน หลักพุทธธรรม และการบริหารจัดการที่สัมพันธ์กันไปใช้ ๓) แบบสอบถามเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) แยกเป็นแบบสอบถามรอบที่ ๑ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-end Form) จากกรอบที่กำหนดไว้ จำนวน ๖ ประเด็นหลัก แบบสอบถามรอบที่ ๒ เป็นการนำคำตอบที่ได้จากแบบสอบถามในรอบที่ ๑ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์แยกเป็นประเด็นเนื้อหาต่างๆ โดยพยายามที่จะคงสำนวนเดิมของผู้เชี่ยวชาญและตัดทอนข้อความที่ซ้ำซ้อนหรือส่วนที่อยู่เหนือขอบเขตของการวิจัยออก และแบบสอบถามรอบที่ ๓ ประกอบด้วย คำถามเหมือนแบบสอบถามในรอบที่ ๒ แต่จะเพิ่มเติมคำมัยฐานของน้ำหนักคะแนนจากคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ช่วงพิสัยระหว่างควอไทล์ของคำตอบของผู้เชี่ยวชาญ และน้ำหนักคะแนนของคำตอบเดิมของผู้เชี่ยวชาญที่ตอบในรอบที่ ๒ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านได้ทราบคำตอบและทบทวนก่อนที่จะตอบกลับมาอีกครั้ง และ ๔) แบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-end Form) เพื่อตรวจสอบคุณภาพ รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมจากกรอบที่กำหนดไว้

การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะการวิจัย

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๕.๓.๓ ข้อเสนอสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

แต่ละหัวข้อมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการจัดรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ๒) ศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ๓) นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม ดังนี้

๕.๑.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการจัดรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามสภาพปัจจุบัน ประกอบด้วย การบริหารจัดการด้านกายภาพ การบริหารจัดการด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต การบริหารจัดการด้านการเรียนการสอน การบริหารจัดการด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และการบริหารจัดการด้านการจัดการ มีวัตถุประสงค์ให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ โดยมุ่งเน้นให้ผู้ปกครองครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยมีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของเลี้ยงดู การสร้างประสบการณ์ และส่งเสริม สนับสนุน ให้เด็กปฐมวัยเกิดการเรียนรู้และพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบในการบริหารจัดการซึ่งมีผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น นักวิชาการศึกษา หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็ก เป็นผู้สั่งการ กำกับ ติดตาม และประเมินผล และได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อดำเนินการบริหารจัดการให้เป็นไปตามแผนพัฒนาการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณให้มีมาตรฐานและคุณภาพ ดังต่อไปนี้

๑) ด้านกายภาพ พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการบริหารจัดการด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสนับสนุนให้สามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรอบรู้ และปราศจากสิ่งเสพติด สามารถเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถทางด้านพัฒนาการวิชาการ รู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น โดยมีการจัดสภาพแวดล้อม เช่น อาคารสถานที่ ภูมิทัศน์ บรรยากาศในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วยการประสานงานจากชุมชนเพื่อร่วมจัดการด้านกายภาพ รวมทั้งมีการมอบหมายผู้รับผิดชอบในการจัดการด้านกายภาพ มีการจัดประชุมวางแผนโดยคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และมอบหมายผู้มีความรู้ความสามารถโดยตรงเข้ามาบริหารจัดการ ทั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากองค์กรภายนอก ผู้ปกครอง ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา เข้ามาบริหารจัดการ ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นผู้ติดต่อประสานงานคอยควบคุมติดตาม และประเมินผลการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ส่วนปัญหาอุปสรรคในการบริหาร

จัดการด้านกายภาพ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีปัญหาอุปสรรคในการประดิษฐานพระพุทธรูปได้อย่างเหมาะสม การจัดห้องเรียนและห้องการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ ยังไม่เป็นสัดส่วน รวมทั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังมีปัญหาอุปสรรคด้านงบประมาณในการจัดการด้านกายภาพ และมีปัญหาอุปสรรคการจัดประชุมวางแผนในการจัดการด้านกายภาพ ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ในการบริหารจัดการด้านกายภาพ ทั้งนี้งบประมาณในการบริหารจัดการด้านกายภาพไม่เพียงพอ เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการด้านกายภาพเท่าที่ควร

๒) ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดกิจกรรมพื้นฐานชีวิตที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผู้เรียนต้องมีความพร้อม มีศักยภาพ และมีความต้องการในกิจกรรมต่างๆ โดยกิจกรรมที่มีความเหมาะสมนั้นจะต้องเป็นไปตามคุณลักษณะตามวัยของผู้เรียน ทั้งนี้การจัดกิจกรรมจะต้องเข้าใจและรู้จักผู้เรียนแต่ละคน เพื่อจะได้สร้างสภาพแวดล้อม และกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างมีคุณภาพและเกิดประโยชน์มากที่สุด โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดกิจกรรมการไหว้พระสวดมนต์ จัดกิจกรรมเคารพธงชาติ และจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพทุกวัน รวมทั้งจัดกิจกรรมส่งเสริมความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นประจำจนเป็นวิถีชีวิต โดยมีฝ่ายรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตให้แก่ผู้เรียน รวมทั้งจัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อกำหนดการจัดกิจกรรมพื้นฐานชีวิต ทั้งนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังจัดกิจกรรมปลูกต้นไม้ จัดกิจกรรมนำเด็กไปวัด รวมทั้งระดมทรัพยากรต่างๆ จากผู้ปกครอง ชุมชน ซึ่งงบประมาณส่วนใหญ่มาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง เป็นผู้สั่งการ กำกับ ติดตาม ส่วนปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีปัญหาอุปสรรคด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรม รวมทั้งผู้เรียนมีพัฒนาการของเด็กไม่เท่ากัน ผู้เรียนบางคนขาดสมาธิจดจ่ออยู่กับกิจกรรมนั้นในระยะเวลาอันสั้น มีปัญหาอุปสรรคในการรายงานพฤติกรรมของผู้เรียนแก่ผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง และมีปัญหาอุปสรรคในการมอบหมายผู้รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมเพราะยังขาดบุคลากร และผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญในการจัดกิจกรรมมากนัก

๓) ด้านการเรียนการสอน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมุ่งเน้นการอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์เรียนรู้ และส่งเสริมพัฒนาการเด็กเล็กอายุ ๒-๕ ปี ใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ มาเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ทั้งนี้มีการบูรณาการหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ ให้สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย คุณลักษณะตามวัย และการจัดประสบการณ์ อีกทั้งมีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูตามกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้เรียน ซึ่งครูสามารถจัดบรรยากาศขณะเรียนรู้ให้สนุกเพลิดเพลินกับการเรียนรู้ รวมทั้งจัดหาสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอ โดยมีผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ทั้งนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประชุมวางแผนมอบหมายงานโดยฝ่ายวิชาการเป็นผู้รับผิดชอบ มอบหมายบุคลากรตามความสามารถและ

ความถนัดซึ่งประสานงานภายในกับกองการศึกษา และได้มีการศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ แล้วเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เน้นการเรียนการสอนตามบริบทของท้องถิ่นโดยประสานครูภูมิปัญญาภายในท้องถิ่นเข้ามาจัดประสบการณ์การเรียนรู้ นิเทศติดตามการเรียนการสอนโดยนักวิชาการศึกษา หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และครูผู้ดูแลเด็กด้วยกันเองงบประมาณส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเงินอุดหนุนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกระดมงบประมาณจากผู้ปกครองในบางครั้ง โดยได้มีการจัดทำแผนการใช้จ่ายงบประมาณ มีผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้สั่งการ กำกับ ติดตาม และประเมินผล และรายงานผลการบริหารจัดการด้านการเรียนการสอนตามลำดับขั้นการบังคับบัญชาเป็นประจำทุกปี ส่วนปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการด้านการเรียนการสอน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีปัญหาอุปสรรคในการวางแผนการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาหลักไตรสิกขาในทุกกิจกรรม อีกทั้งมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานงบประมาณในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และมีปัญหาอุปสรรคในการประสานชุมชนเข้ามาร่วมจัดการเรียนรู้ บุคลากรมีไม่เพียงพอ ส่วนครูผู้ดูแลเด็กมีงานและภาระหน้าที่นอกเหนือจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้เรียนมีพัฒนาการการเรียนรู้ไม่เท่ากัน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่สามารถแยกชั้นเรียนตามพัฒนาการของผู้เรียนได้

๔) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ส่วนใหญ่จะเป็นการดำเนินงานของครู ผู้เรียน และผู้บริหาร ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีแนวทางปฏิบัติ หรือปฏิสัมพันธ์ต่อกันในลักษณะกัลยาณมิตรส่งเสริมวัฒนธรรม แสวงปัญญา มีเมตตาต่อกันและเกื้อกูลกัน ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้ สามารถปฏิบัติกิจกรรมเรียนรู้อย่างเบิกบานแจ่มใส และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการส่งเสริมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่นและปฏิบัติตนในทางที่ดียามเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุคคลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและภายนอกโดยเริ่มตั้งแต่การจัดตั้ง การยุบรวม และยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตลอดจนการบริหารงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยผู้ที่เกี่ยวข้องจะประกอบไปด้วย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครู ครูผู้ดูแลเด็ก หรือพนักงานจ้างอื่นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เด็กปฐมวัย ผู้ปกครองผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ผู้นำทางศาสนา บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข และประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดประชุมวางแผนและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมทั้งคัดเลือกบุคลากรตามความเหมาะสมและความถนัดพร้อมทั้งจัดกิจกรรมสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างผู้เรียน ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง เป็นผู้สั่งการ กำกับ ติดตาม และประเมินผล และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กรายงานผลการบริหารจัดการด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ตามลำดับขั้นการบังคับบัญชาเป็นประจำทุกปี ส่วนปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีปัญหาอุปสรรคด้านงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรและผู้เรียนให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น อีกทั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีปัญหาอุปสรรคในการประชุมวางแผนให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องปฏิบัติตนตาม

หลักไตรสิกขา รวมถึงมีปัญหามูลฐานในการส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร ทั้งผู้บริหาร ครู และผู้เรียน

๕) ด้านการจัดการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการจัดการ ประกอบด้วย การจัดการด้านการบริหารงาน การจัดการด้านงบประมาณ และการจัดการด้านงานบุคคล โดยการจัดการด้านการบริหารงาน บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรรัฐ สถาบันการศึกษา และศาสนสถาน สามารถมีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำปรึกษาการจัดการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโครงการพัฒนาต่างๆ ตามแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การสนับสนุนทรัพยากรในการทำกิจกรรม ส่วนการจัดการด้านงบประมาณอยู่ภายใต้การส่งเสริมการสนับสนุน และการจัดหารายได้จากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเงินรายได้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเองจากการจัดการด้านงบประมาณ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกำหนดแนวทางการจัดการด้านงบประมาณไว้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากการใช้งบประมาณ และการจัดการด้านงานบุคคลมีวิธีการสรรหา เลือกรับ คัดเลือก การปรับสภาพ การกำหนดค่าตอบแทน สิทธิ สวัสดิการ การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการพัฒนาบุคลากรใช้ความโปร่งใสในการบริหารงานบุคคลจากการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการต่างๆ การปฏิบัติตามระเบียบ หนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และหนังสือสั่งการอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ บ้าน วัด โรงเรียน ร่วมมือกับชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนและชุมชนอย่างต่อเนื่อง และยังมีมอบหมายผู้รับผิดชอบในการพัฒนาที่มีศักยภาพ และจัดประชุมร่วมวางแผนระหว่างครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณแล้ว มอบหมายงานให้ฝ่ายบริหารงานทั่วไปเป็นผู้รับผิดชอบคัดเลือกบุคลากรตามความถนัดและความเหมาะสมส่วนงบประมาณในการจัดการจะเป็นไปตามแผนพัฒนาการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเงินอุดหนุนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นมีผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง เป็นผู้สั่งการ กำกับ ติดตาม และประเมินผล และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กรายงานผลการบริหารจัดการด้านการจัดการตามลำดับขั้นการบังคับบัญชาเป็นประจำทุกปี ส่วนปัญหามูลฐานในการบริหารจัดการด้านการจัดการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีปัญหามูลฐานในการวางแผนที่มีจุดเน้นการพัฒนาตามหลักพุทธธรรม และมีปัญหามูลฐานในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่บูรณาการพุทธธรรมทุกกิจกรรม มีบุคลากรไม่เพียงพอ รวมทั้งมีปัญหามูลฐานด้านงบประมาณเพื่อการพัฒนาตามแนววิถีพุทธอย่างเพียงพอ ซึ่งงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเงินอุดหนุนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นมีน้อยประกอบกับงบประมาณที่ได้รับจัดสรรมีความล่าช้าเป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และความร่วมมือสนับสนุนจากประชาชนในการจัดรูปแบบการบริหารจัดการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศ และปฏิสัมพันธ์ และด้านการจัดการ ในภาพรวมประกอบไปด้วย การวางแผน การจัดกิจกรรม

ประจำวัน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การส่งเสริมความเป็นกัลยาณมิตร และการบริหารทรัพยากร ซึ่งมีเป้าหมายมาตรฐานและคุณภาพตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการประกันคุณภาพตามแผนพัฒนาการศึกษา ซึ่งมีปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคือ งบประมาณไม่เพียงพอ โดยปัญหาอุปสรรคดังกล่าวจะได้รับการสนับสนุนในการแก้ไขจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และความร่วมมือสนับสนุนจากประชาชนเพื่อจัดรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ขับเคลื่อนไปยังเป้าหมายที่วางไว้ต่อไป

๕.๑.๒ แนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

๑) ด้านกายภาพ การนำศีลมาใช้ในการหลักการวางแผนการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านกายภาพให้ยึดหลักนี้ในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดี ส่วนการนำสมาธิมาใช้ในการหลักการวางแผนการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านกายภาพให้ยึดหลักนี้ในการสร้างสภาพจิตใจที่ดี และปัญญามาใช้ในการหลักการวางแผนการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านกายภาพให้ยึดหลักนี้ในการสัมผัส เข้าถึง สภาพความเป็นจริง ทั้งนี้จะเกิดหลักการวางแผนการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมพฤติกรรม และสร้างสภาพจิตใจที่ดี โดยการสัมผัสเรียนรู้จากสภาพความเป็นจริงตามหลักไตรสิกขา สำหรับการนำศีลมาใช้ในการหลักการจัดองค์กรการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านกายภาพให้ยึดหลักนี้ในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดี ส่วนการนำสมาธิมาใช้ในการหลักการจัดองค์กรการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านกายภาพให้ยึดหลักนี้ในการสร้างสภาพจิตใจที่ดี และนำปัญญามาใช้ในการหลักการจัดองค์กรการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านกายภาพให้ยึดหลักนี้ในการสัมผัส เข้าถึง สภาพความเป็นจริง ทั้งนี้จะเกิดหลักการจัดองค์กรการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมพฤติกรรม และสร้างสภาพจิตใจที่ดี โดยการสัมผัสเรียนรู้จากสภาพความเป็นจริงตามหลักไตรสิกขา ส่วนการนำศีลมาใช้ในการหลักความเป็นผู้นำการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านกายภาพให้ยึดหลักนี้ในความเป็นผู้นำการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดี รวมทั้งนำสมาธิมาใช้ในการหลักความเป็นผู้นำการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านกายภาพให้ยึดหลักนี้ในความเป็นผู้นำการสร้างสภาพจิตใจที่ดี และนำปัญญามาใช้ในการหลักความเป็นผู้นำการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านกายภาพให้ยึดหลักนี้ในความเป็นผู้นำการสัมผัส เข้าถึง สภาพความเป็นจริง ทั้งนี้จะเกิดหลักความเป็นผู้นำการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมพฤติกรรม และสร้างสภาพจิตใจที่ดี โดยการสัมผัสเรียนรู้จากสภาพความเป็นจริงตามหลักไตรสิกขา และการนำศีลมาใช้ในการหลักการประเมินผลการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านกายภาพให้ยึดหลักนี้ในการประเมินผลการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดี ส่วนการนำสมาธิมาใช้หลักการประเมินผลการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านกายภาพให้ยึดหลักนี้ในการประเมินผลการสร้างสภาพจิตใจที่ดี และนำปัญญามาใช้หลักการประเมินผลการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านกายภาพให้ยึดหลักนี้ในการประเมินผลการสัมผัส เข้าถึง สภาพความเป็นจริง ทั้งนี้จะเกิดหลักการประเมินผลการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมพฤติกรรม และสร้างสภาพจิตใจที่ดี โดยการสัมผัสเรียนรู้จากสภาพความเป็นจริงตามหลักไตรสิกขา ทั้งนี้จะเกิดการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านกายภาพที่มีพฤติกรรมที่ดี จิตใจที่ดีงาม และปัญญา ความรู้ ความเข้าใจ อย่างมีเหตุผลตามหลักพุทธธรรม

๓) ด้านการเรียนการสอน การนำสื่อมาใช้ในการหลักการวางแผนการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการเรียนการสอนให้ยึดหลักนี้ในการทำให้เกิดความรู้คู่ คุณธรรมจริยธรรมองามขึ้นอย่างสร้างสรรค์ และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ส่วนการนำสมาธิมาใช้ในหลักการวางแผนการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการเรียนการสอนให้ยึดหลักนี้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ปลูกฝังจิตใจที่ต้งามอย่างสร้างสรรค์ และการนำปัญญามาใช้ในหลักการวางแผนการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการเรียนการสอนให้ยึดหลักนี้ในการสร้างความปรีชาญาณ ความรู้ ความคิด ความเข้าใจ อย่างมีเหตุผล

๔) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ การนำศีลมาใช้ในการหลักการวางแผนการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ให้ยึดหลักนี้ในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมและเป็นแบบอย่างที่ดีซึ่งกันและกันด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ส่วนการนำสมาธิมาใช้ในการหลักการวางแผนการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ให้ยึดหลักนี้ในการสร้างความจริงใจซึ่งกันและกันที่ดี และการนำปัญญามาใช้ในการหลักการวางแผนการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ให้ยึดหลักนี้ในการปรับตัว แก้ปัญหาทั้งพฤติกรรม และจิตใจอย่างลงตัวกับการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคม ทั้งนี้จะเกิดหลักการวางแผนการบริหารจัดการบรรยากาศและ

๕) ด้านการจัดการ การนำสื่อมาใช้ในการหลักการวางแผนการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการจัดการให้ยึดหลักนี้ในการวางแผน การจัดองค์การ การกระตุ้น และการควบคุมให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ส่วนการนำสมาธิมาใช้ในการหลักการวางแผนการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้าน

และใช้ความคิดอย่างมีเหตุมีผลนำไปสู่จุดมุ่งหมายแห่งสันติสุขตามหลักไตรสิกขา ทั้งนี้จะเกิดการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการจัดการที่มีพฤติกรรมที่ดี จิตใจที่ดีงาม และปัญญา ความรู้ ความเข้าใจ อย่างมีเหตุผลตามหลักพุทธธรรม

ดังนั้นสรุปได้ว่า การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมจะเกิดการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีพฤติกรรมที่ดี จิตใจที่ดีงาม และปัญญา ความรู้ ความเข้าใจ อย่างมีเหตุผลตามหลักพุทธธรรม ซึ่งสามารถพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมให้เป็นศูนย์บ่มเพาะคนดีทั้งมวลที่แตกต่างไปจากรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยทั่วไป และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีมีคุณภาพ โดยเห็นว่าปัญหาที่เกิดจากเด็กและเยาวชนเป็นปัญหาสังคมที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนเพราะกำลังลูกหลานและกำลังทำลายประเทศชาติอย่างรุนแรงในขณะนี้ สาเหตุเนื่องจากผู้บริหารสถาบันต่างๆ ในสังคมยังขาดความรับผิดชอบในการป้องกันและยับยั้งปัญหาเหล่านั้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมจะเป็นทั้งต้นแบบของการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นแหล่งบ่มเพาะความรู้ สร้างพัฒนาการตามวัย และแหล่งบ่มเพาะคุณธรรมและจริยธรรมให้กับเด็กตั้งแต่วัย ๒-๕ ขวบ ซึ่งเป็นช่วงวัยที่สนใจกระทำตามเลียนแบบและเรียนรู้บริบทต่างๆ ของสังคมใกล้ตัวได้ดี การสร้างให้เขาเป็นคนดีเติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพเปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและจริยธรรม นั่นก็คือ ผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหารจัดการที่ยึดถือความสำคัญของหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการที่ดีเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืน มีคุณค่าต่อประเทศชาติตลอดไป

๕.๑.๓ นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลแล้วสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) จำนวน ๓ รอบ ดังนี้

แบบสอบถามรอบที่ ๑ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด คำถามมี ๖ ประเด็น คือ แนวคิดและหลักการในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการจัดรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม ด้านกายภาพควรมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารจัดการและหลักไตรสิกขา การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิตควรมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารจัดการ และหลักไตรสิกขา การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม ด้านการเรียนการสอนควรมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารจัดการ และหลักไตรสิกขา การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ควรมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารจัดการ และหลักไตรสิกขา และการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม ด้านการจัดการควรมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารจัดการ และหลักไตรสิกขา ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามด้วยตนเองให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๒๑ ชุด ได้แบบสอบถามกลับคนมาทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

แบบสอบถามรอบที่ ๒ ผู้วิจัยได้ประมวลความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามรอบที่ ๑ โดยผู้วิจัยได้คงรูปและสำนวนเดิมไว้ เป็นข้อคำถามเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาถึงรูปแบบรูปแบบ

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวิถีพุทธ แบบสอบถามรอบที่ ๒ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ มีคำถามรวมทั้งหมด ๑๘๐ ข้อ ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามด้วยตนเองให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๒๑ ชุด ได้แบบสอบถามกลับคนมาทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

แบบสอบถามรอบที่ ๓ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามรอบที่ ๒ มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการคำนวณหาค่ามัธยฐาน ฐานนิยม ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ผลต่างระหว่างมัธยฐานและฐานนิยมพหุคูณ ทั้งแสดงความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ และตำแหน่งคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนในรอบที่ผ่านมาเป็นรายชื่อ แบบสอบถามรอบที่ ๓ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ มีคำถามรวมทั้งหมด ๑๘๐ ข้อ ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามด้วยตนเองให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๒๑ ชุด ได้แบบสอบถามกลับคนมาทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

ผู้วิจัยได้นำสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมดังกล่าวมาสรุปเป็นประเด็น รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม และนำรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม มาสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบคุณภาพอีกครั้ง เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม ดังต่อไปนี้

๑. ด้านกายภาพ การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมโดยใช้หลักการวางแผน หลักการจัดการองค์การและบุคลากร หลักการเป็นผู้นำ รวมทั้งหลักการประเมินผล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องยกระดับคุณภาพการวางแผนด้านกายภาพแบบมีส่วนร่วมให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง สามารถรับรู้ สัมผัส ปฏิบัติจริง ครอบคลุมกับพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามหลักพุทธธรรม เพิ่มสมรรถนะการจัดการองค์การและบุคลากรด้านกายภาพด้วยนวัตกรรมที่ทันสมัยให้มีประสิทธิภาพตามหลักพุทธธรรม รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่น ความศรัทธา และแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการด้านกายภาพด้วยเทคนิควิธีที่ทันสมัยอย่างเป็นระบบตามหลักพุทธธรรม และพัฒนาระบบการประเมินผลด้านกายภาพให้มีประสิทธิภาพอย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน และแก้ปัญหาได้จริงตามหลักพุทธธรรม

๒. ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมโดยใช้หลักการวางแผน หลักการจัดการองค์การและบุคลากร หลักการเป็นผู้นำ รวมทั้งหลักการประเมินผล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องยกระดับคุณภาพการวางแผนด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิตแบบมีส่วนร่วมให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง สามารถรับรู้ สัมผัส ปฏิบัติจริง ครอบคลุมกับพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามหลักพุทธธรรม เพิ่มสมรรถนะการจัดการองค์การและบุคลากรด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิตด้วยนวัตกรรมที่ทันสมัยให้มีประสิทธิภาพตามหลักพุทธธรรม รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่น ความศรัทธา และแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิตด้วยเทคนิควิธีที่ทันสมัยอย่างเป็นระบบตามหลักพุทธธรรม และพัฒนาระบบการประเมินผลด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิตให้มีประสิทธิภาพอย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน และแก้ปัญหาได้จริงตามหลักพุทธธรรม

๓. ด้านการเรียนการสอน การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมโดยใช้หลักการวางแผน หลักการจัดการองค์การและบุคลากร หลักการเป็นผู้นำ รวมทั้งหลักการประเมินผล

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องยกระดับคุณภาพการวางแผนด้านการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง สามารถรับรู้ สัมผัส ปฏิบัติจริง ครอบคลุมกับพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามหลักพุทธธรรม เพิ่มสมรรถนะการจัดการองค์การและบุคลากรด้านการเรียนการสอนด้วยนวัตกรรมที่ทันสมัยให้มีประสิทธิภาพตามหลักพุทธธรรม รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่น ความศรัทธา และแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการด้านการเรียนการสอนด้วยเทคนิควิธีที่ทันสมัยอย่างเป็นระบบตามหลักพุทธธรรม และพัฒนาระบบการประเมินผลด้านการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน และแก้ปัญหาได้จริงตามหลักพุทธธรรม

๔. ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมโดยใช้หลักการวางแผน หลักการจัดการองค์การและบุคลากร หลักการเป็นผู้นำ รวมทั้งหลักการประเมินผล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องยกระดับคุณภาพการวางแผนด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง สามารถรับรู้ สัมผัส ปฏิบัติจริง ครอบคลุมกับพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามหลักพุทธธรรม เพิ่มสมรรถนะการจัดการองค์การและบุคลากรด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ด้วยนวัตกรรมที่ทันสมัยให้มีประสิทธิภาพตามหลักพุทธธรรม รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่น ความศรัทธา และแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคนิควิธีที่ทันสมัยอย่างเป็นระบบตามหลักพุทธธรรม และพัฒนาระบบการประเมินผลด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพอย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน และแก้ปัญหาได้จริงตามหลักพุทธธรรม

๕. ด้านการจัดการ การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมโดยใช้หลักการวางแผน หลักการจัดการองค์การและบุคลากร หลักการเป็นผู้นำ รวมทั้งหลักการประเมินผล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องยกระดับคุณภาพการวางแผนด้านการจัดการแบบมีส่วนร่วมให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง สามารถรับรู้ สัมผัส ปฏิบัติจริง ครอบคลุมกับพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามหลักพุทธธรรม เพิ่มสมรรถนะการจัดการองค์การและบุคลากรด้านการจัดการด้วยนวัตกรรมที่ทันสมัยให้มีประสิทธิภาพตามหลักพุทธธรรม รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่น ความศรัทธา และแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการด้านการจัดการด้วยเทคนิควิธีที่ทันสมัยอย่างเป็นระบบตามหลักพุทธธรรม และพัฒนาระบบการประเมินผลด้านการจัดการให้มีประสิทธิภาพอย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน และแก้ปัญหาได้จริงตามหลักพุทธธรรม

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย มีประเด็นสำคัญที่น่าสนใจนำมาอภิปราย คือ

๕.๒.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการจัดรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและความร่วมมือสนับสนุนจากประชาชนในการจัดรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก **สอดคล้องกับ** ผุสดี ศรีเพ็ญ^๑ ได้วิจัยเรื่องสภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร พบว่า ด้านที่มีสภาพการดำเนินงานสูงสุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ซึ่งการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีเป้าหมายมาตรฐานและคุณภาพตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการประกันคุณภาพตามแผนพัฒนาการศึกษา **สอดคล้องกับ** พิพัฒน์ หมาดเสริม^๒ ได้วิจัยเรื่องแนวทางในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะกลาง อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน พบว่า เกณฑ์มาตรฐานจะประกอบไปด้วย ด้านส่งเสริมพัฒนาการเด็กเล็ก ด้านการบริการอาหารสะอาดและปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านบุคลากร ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคือ งบประมาณไม่เพียงพอ โดยปัญหาอุปสรรคดังกล่าวจะได้รับการสนับสนุนในการแก้ไขจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และความร่วมมือสนับสนุนจากประชาชนเพื่อจัดรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ขับเคลื่อนไปยังเป้าหมายที่วางไว้ **สอดคล้องกับ** ขวัญชนก กุลชะโมรินทร์^๓ ได้วิจัยเรื่องการศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอสหพันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรตั้งงบประมาณส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการให้เพียงพอ

๕.๒.๒ แนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมจะเกิดการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีพฤติกรรมที่ดี จิตใจที่ดีงาม และปัญญา ความรู้ ความเข้าใจ อย่างมีเหตุผลตามหลักพุทธธรรมซึ่งสามารถพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมให้เป็นศูนย์ป่มเพาะคนดีทั้งมวลที่แตกต่างไปจากรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยทั่วไป

^๑ผุสดี ศรีเพ็ญ, “สภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร”, *เครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๗ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๗) : ๑๑๗.

^๒พิพัฒน์ หมาดเสริม, “แนวทางในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะกลาง อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่”, *การประชุมมหาดไทยวิชาการ, ครั้งที่ ๔, (พฤษภาคม ๒๕๕๖)* : ๕๑๐.

^๓ขวัญชนก กุลชะโมรินทร์, “การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอสหพันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์”, *มหาวิทยาลัยนครพนม*, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๗) : ๘๑.

และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีมีคุณภาพ โดยเห็นว่าปัญหาที่เกิดจากเด็กและเยาวชนเป็นปัญหาสังคมที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนเพราะกำลัง ลูกหลานและกำลังทำลายประเทศชาติอย่างรุนแรงในขณะนี้ สาเหตุเนื่องจากผู้บริหารสถาบันต่างๆ ในสังคมยังขาดความรับผิดชอบในการป้องกันและยับยั้งปัญหาเหล่านั้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวิถีพุทธจะเป็นทั้งต้นแบบของการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นแหล่งบ่มเพาะความรู้ สร้างพัฒนาการตามวัย และแหล่งบ่มเพาะคุณธรรมและจริยธรรมให้กับเด็กตั้งแต่วัย ๒-๕ ขวบ ซึ่งเป็นช่วงวัยที่สนใจ กระทำตามเลียนแบบและเรียนรู้บริบทต่างๆ ของสังคมใกล้ชิดตัวได้ดี การสร้างให้เขาเป็นคนดีเติบโต ขึ้นอย่างมีคุณภาพเปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและจริยธรรม นั่นก็คือ ผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหารจัดการที่ยึดถือความสำคัญของหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการที่ดี เกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน มีคุณค่าต่อประเทศชาติตลอดไป **สอดคล้องกับ** วัตรชัย ธรรมนครบุรี^๔ ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน พบว่า แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา มี ๓ ด้าน ประกอบ ๑) ศิล โรงเรียนได้ให้การฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม มีกิจกรรมส่งเสริมระเบียบวินัย และงานทั้ง ๔ ฝ่ายถูกกำกับด้วยระเบียบทางราชการและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ๒) สมาธิ โรงเรียน ตระหนักในการพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระ มีการส่งเสริมทักษะวิชาการส่งเสริมการรักการ อ่าน ๓) ปัญหา โรงเรียนได้ดำเนินการพัฒนาข้อมูลระบบสารสนเทศ พัฒนาครูและบุคลากรทางการ ศึกษา มี Best practice ของโรงเรียนและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามหลักพุทธธรรมจะเกิดการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีพฤติกรรมที่ดี จิตใจที่ดีงาม และ ปัญหา ความรู้ ความเข้าใจ อย่างมีเหตุผลตามแนววิถีพุทธก็จะต้องประกอบไปด้วย ศิลทำให้เกิดการ บริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีพฤติกรรมที่ดี สมาธิทำให้เกิดการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กที่มีจิตใจที่ดีงาม และปัญหาทำให้เกิดการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีความรู้ ความเข้าใจ อย่างมีเหตุผลตามหลักพุทธธรรม

๕.๒.๓ นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม

จากการสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ได้เสนอรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตาม หลักพุทธธรรม ที่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบพื้นฐานประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรม พื้นฐานชีวิต ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการจัดการ หลักการบริหารจัดการประกอบด้วย หลักการวางแผน หลักการจัดการองค์การและบุคลากร หลักการเป็นผู้นำ และหลักการประเมินผล และหลักไตรสิกขาประกอบด้วย ศิล สมาธิ และปัญญา สามารถนำมาบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีพฤติกรรมที่ดี จิตใจที่ดีงาม และปัญญา ความรู้

^๔วัตรชัย ธรรมนครบุรี, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน , วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

ความเข้าใจ อย่างมีเหตุผลตามหลักพุทธธรรม **สอดคล้องกับ** ทนงศักดิ์ ปักโคทานัง^๕ ได้วิจัยเรื่องการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลแกดำ อำเภอกำแพง อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ระดับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลแกดำ อำเภอกำแพง อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากชุมชน และด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย รวมทั้ง **สอดคล้องกับ** ขวัญชนก กุลชะโมรินทร์^๖ ได้วิจัยเรื่องการศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดทำแผนการจัดประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง และควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญ และ **สอดคล้องกับ** บุษกร วัฒนบุตร^๗ ได้วิจัยเรื่องการนำพุทธญาณวิทยา (ไตรสิกขา) และตัวแบบการบริหารจัดการ ความรู้ และทักษะ (KSM) เพื่อสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรมหาชน พบว่า การสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ ตามหลักพุทธญาณวิทยา (ไตรสิกขา) และตัวแบบ KSM เป็นวิธีการพัฒนาคนตามแนวทางของ พระพุทธศาสนา ซึ่งมี ๒ วิธี คือ วิธีการไตรสิกขา และวิธีการภาวนา ที่จะก่อให้เกิดการสร้างและพัฒนา ทุนมนุษย์ของแต่ละองค์กร เพื่อที่จะผลักดันให้องค์กรเกิดการพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรม จนก่อให้เกิดลักษณะของบุคลากรที่เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

๕.๓ ข้อเสนอแนะการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม มีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรพัฒนาและยกระดับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่บูรณาการด้วยหลักไตรสิกขาให้เป็ต้นแบบการบริหารของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วไป

^๕ทนงศักดิ์ ปักโคทานัง, “การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลแกดำ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม”, การเมืองการปกครอง กิจการสาธารณะ (Public Affairs), ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม-สิงหาคม ๒๕๕๗) : ๓๕๒.

^๖ขวัญชนก กุลชะโมรินทร์, “การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์”, มหาวิทยาลัยนครพนม, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๗) : ๘๑.

^๗บุษกร วัฒนบุตร, “การนำพุทธญาณวิทยา (ไตรสิกขา) และตัวแบบการบริหารจัดการ ความรู้และทักษะ (KSM) เพื่อสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ ในองค์กรมหาชน”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๕).

๒) กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรยกระดับการสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้รวดเร็วและตรวจสอบได้

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

(๑) การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมด้านกายภาพ ควรจัดประชุมวางแผนกำหนดคุณลักษณะด้านกายภาพให้ชัดเจน รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม และพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน

(๒) การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต ควรจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

(๓) การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมด้านการเรียนการสอน ควรจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีคุณภาพ รวมทั้งมีการเตรียมแหล่งเรียนรู้ และการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสม

(๔) การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ควรสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนโดยการสร้างความเป็นกัลยาณมิตร และต้องรับฟังข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน

(๕) การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมด้านการจัดการ ควรยกระดับคุณภาพการจัดการให้มีประสิทธิภาพรวมทั้งมีการกำหนดทิศทางที่ชัดเจน และอยู่ภายใต้การส่งเสริมคุณธรรมควบคู่กันไป

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อเป็นการพัฒนาด้านการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยโดยเฉพาะศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นอื่นๆ อีกมากมายที่เกี่ยวข้องกับบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และหากมีการต่อยอด ผลที่ได้จากการศึกษาจะมีคุณประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพของเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีอย่างมากจึงเสนอแนะหัวข้อเพื่อการวิจัยดังต่อไปนี้

๑) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม

๒) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม

๓) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง นโยบายการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๔) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในท้องถิ่น